

КОВАЧКА ЛЕКSIKA У ЗАПЛАЊУ

У раду је истражена ковачка лексика у заплањском селу Доњи Присјан, општина Власотинце, сврљишко-заплањски говорни тип. Радом је обухваћена лексичко-семантичка и творбено-мотивацијска анализа и дат је речник. Анализирани су називи алата, називи радњи, називи производа од гвожђа и дрвета (пољопривредне алатке, запрежна кола и делови кола).

Кључне речи: ковачки занат, ковачка лексика, кола, точак, јарам, плуг.

I

Савремено доба високе технологије и механизације угрозило је и бацило у засенак занатство и старе занатске струке. Иако је ковачки занат један од најстаријих, сада је готово заборављен. Занимање ковача је замрло, све је мање запрежних кола и примитивног оруђа за обрађивање земље које су израђивали ковачи. Са нестанком ковачког заната и оних ретких који се, још понегде, њиме баве, нестаће и многи специфични називи који се односе на уско-стручне термине овог заната, што је био један од разлога да се одлучимо за прикупљање ове лексике.

Ковачки занат у Заплању неговао се још у време Турака, када су били развијени и остали занати неопходни кућним задругама: мутавијски, грнчарски, кречарски, ћумурџијски. По тврђењу доктора Драгољуба Симоновића ковачко-коларски занат је у Заплању био добро развијен, те је, по његовим изворима, у периоду од 1930. до 1935. године било четрдесет мајстора колара.¹ Колари су своје производе про-давали у Нишу, Пироту и Лесковцу, у моравским селима и самом Заплању.

Наша истраживања везана су за село Доњи Присјан, које је смештено у Заплањској котлини, у подножју Суве планине. Село се налази на тремеђи Ниша, Лесковца и Пирота, удаљено по око педесет километара од сва три града. Административно, село припада општини Власотинце, и броји око двеста педесет становника. Становништво се искључиво бави земљорадњом и сточарством.

* tanja_nis@live.com

¹ Драгољуб Симоновић, Заплање, Градина – Ниш, Народна књига – Београд, Етнографски институт САНУ Београд, 1982, стр. 226.

У селу смо се срели са занатлијом Радомиром Игњатовићем (1920), ковачем, који се због старости својим занимањем више не бави. Од њега смо сазнали да су се ковачком струком, пре много година, у Доњем Присјану бавили Цигани, али они нису правили кола, већ су само клепали мотике, секире и раонике.

Искористили смо познанство са информатором да забележимо ковачку лексику као сведочанство о једном времену.

До грађе за овај рад дошли смо методом интервјуа. На основу претходно припремљеног упитника, сачињеног од питања везаних за алат и делове кола, прикупили смо лексеме карактеристичне за ову лексичку скупину. Велики број назива сазнали смо у спонтаном разговору са информатором, а у вези са поступцима при изради производа од дрвета и метала.

Грађа је распоређена у неколико семантичких поља: општи називи, називи алата, називи поступака у производњи, називи производа, делови запрежних кола, делови точка, делови јарма, називи разних помоћних предмета за превоз различитих терета, називи поступака у производњи.

При лексичко-семантичкој обради грађе држали смо се одређења и дефиниција датих у *Речнику српскохрватског књижевног и народног језика САНУ* и шестотомном *Речнику српскохрватског књижевног језика* Матице српске.

ЛЕКСИЧКО-СЕМАНТИЧКА АНАЛИЗА

II

2.1. Занатлија који кује и обрађује железно, гвожђе и поткива коње назива се *кова*□*ч*.²

2.2. Занатска радионица за ручну или механичку обраду метала именована је лексемом *кова*□*чница*.³

2.3 Основни материјал за рад ковача је *гво*□*жђе* (јавља се у ликовима *г^о*□*зђе*, *г^о*□*зје*, *го*□*зје*) или *желе*□*зо*.

2.4. Ковач, чија је радња и коларског типа, користи и *др*□*во*.

III

3. Прво семантичко поље обухвата **алат** којим се ковач служи при обради метала и дрвета.

² Наш информатор се није бавио поткивањем коња и говеда, већ обрадом метала и дрвета. Иако се бавио и ковачким и коларским занатом, у околини га знају као Рашу Ковача□.

³ На радионици нашег информатора некада је стајао натпис Занатско ковачко-коларска радња, а данас се спомиње само као радња или ковачница.

- 3.1. Тестера за сечење метала назива се *бо̀нсек*.
- 3.2. *Бормашѝну* је ручна бушилица за метал, која се састоји се од точка, ручке за обртање и металне бушилице; на постоље машине ставља се гвожђе, а вртењем ручке бушилица се спушта на метал и обликује рупе.
- 3.3. Двокрака метална алатка за хватање или стезање предмета означена је лексемом *клѐшта*. *Жељѐзнакљѐшта* служе да се њима држи загрејано гвожђе.
- 3.4. Влажна крпа за квашење загрејаног гвожђа зове се *квасѝло*.
- 3.5. Лексемом *колома̀з* именује се маст за подмазивање металних окова на точковима и колима.
- 3.6. За сечење гвожђа користе се *мака̀зе за зво̀жђе*.
- 3.7. Ручна алатка за клепање метала је *чекѝћ*. Велики, тешки чекић назива се *чу̀к*.
- 3.8. Дрвено или метално оруђе којим се удара метал назива се *ма̀љ*.
- 3.9. Лексемом *мѐ* именује се направа од коже која служи за распиривање ватре како би гвожђе омекшало.
- 3.10. Гвожђе се кује на масивном металном подметачу, за који је у употреби лексема *на̀ковања*.
- 3.11. *Натеза̀ч* је справа за натезање шине на точак.
- 3.12. Брусни камен који се okreће око своје осе и служи за оштрење металних предмета зове се *тоцѝло*.
- 3.13. Алатка за стругање гвожђа је *туртѝја*.
- 3.14. *Шва̀јс апарат̀* је апарат за заваривање гвожђа.
- 3.15. Германизмом *ина̀јдез* именује се направа за кружно резање гвожђа.
- 3.16. Ваљкасти клин који служи за притезање и причвршћивање је *шра̀в*. *Шра̀вови* могу бити различитих величина. Већи шраф који се углављује у осовину точка назива се *му̀тер*.
- 3.17. Алатка за затезање или одвијање шrafoва зове се *кљу̀ч*. Ковач се често служи клештима на завртањ која се зову *вра̀ниуски кљу̀ч*.
- 3.18. Ручна алатка за стезање или придржавање предмета приликом његове обраде је *стѐга*, а у употреби је и турцизам *мѐнгеле*.
- 3.19. Челична алатка за дубљење дрвета или гвожђа са оштрим сечивом на врху назива се *длето̀*.
- 3.20. Лексемом *кесѐр* именује се ручна алатка за тесање, са сечивом на једној, а дужим ушицама на другој страни.
- 3.21. Справа за утврђивање водоравности, односно за равнање дрвених површина зове се *либѐла*.

3.22. Ручни струг за равнање дрвених површина је *ренде*□.

3.23. Лексемом *сврдло*□ именује се ручна направа којом се кружним покретима издубљује дрво.

IV

4. Друго семантичко поље тиче се **назива за радње**, односно процесе у производњи.

4.1. Ковач ударима чекића обрађује усијано гвожђе дајући му одређени облик, односно *кове*⁴.

4.1.2. Ковач *закову*□*је* или *прикову*□*је* метал тако што га клинцима или каквим другим средствима утврђује, учвршћује, прибија.

4.1.3. Глагол *окову*□*је* именује радњу учвршћивања и ојачавања металном везом, металним оквиром, оковом разне предмете и направе (обично дрвене).

4.2. Глагол *бу*□*ши* означава прављење рупе, односно пробијање метала или дрвета.

4.3. Радња спајања метала помоћу пламена означена је глаголом *ва*□*ри*.

4.4. Глаголском лексемом *завару*□*је* означена је радња спајања усијаних метала, тј. делова предмета.

4.5. Глаголом *де*□*ље/деља*□ именује се радња обраде дрвета тако што се одсецајући или резуцкајући дрвету даје одређени облик.

4.6. Како би загрејао гвожђе, ковач распирује ватру тако што *ду*□*а* у мехове.

4.7. На ватри коју ствара помоћу мехова ковач на високим температурама *за*□*грева*, односно *жа*□*ри* гвожђе.

4.8. Глаголом *ка*□*ли* означава се процес загревања гвожђа до високе температуре, а потом наглог хлађења како би гвожђе добило на тврдоћи, чврстоћи и трајности.

4.9. Глаголом *калаи*□*ше* означава се процес превлачења, односно облагања гвожђа калајем.

4.10. Радња исправљања оштрице чега или откивања косе означена је глаголском лексемом *кле*□*па*.

4.11. Помоћу натегача ковач *нате*□*за* гвоздени обруч, тј. шину на точак.

4.12. Глагол *о*□*стри* означава радњу оштрења гвоздених и дрвених предмета.

⁴ Због непостојања инфинитива у говору Доњег Присјана користимо 3. л. јд. презента. В. Ј. Марковић, Говор Запања, СДЗБ, XLVII, 2000; Тања Миросављевић, Говор села Присјана (Горњег и Доњег), СДЗБ, LVI, 2009.

- 4.13. Гвоздене предмете ковач *подмазу* је специјалном машћу за метал.
- 4.14. Дрвене површине равнају се тако што ковач ручним стругом *ренд* ше дрво.
- 4.14. Глаголом *струже* означена је радња равнања металних или дрвених површина.
- 4.15. Оштрим алатом ковач *сече* гвожђе или дрво како би га обликовао.
- 4.17. Заваривање гвожђа помоћу специјалног апарата за варење именује се лексемом *шва* јсује (гвожђе).

V

5. У треће лексичко поље укључени су **називи производа**, и то пољопривредних алатки и запрежних кола.

5.1. *Ашо* је назив за гвоздено оруђе (тругластог или четвороугластог облика) насађено на дрвену дршку, које служи за за риљање и копање земље.

5.2. Турцизмом *буда* означена је алатка за копање земље, ископавање корења, камења и сл., која на држаљи има или само гвоздени шиљак или мотичицу.

5.3. *Вила* је назив за гвоздено или дрвено оруђе са шиљатим краковима којим се сакупља сено, слама и сл.

5.4. Гвоздена алатка са једним делом зубаца за купљење сена, сламе и сл. означена је лексемом *грабу*.

5.5. Лексемом *копа* именована је направа за окопавање кукуруза, која се састоји се од четири мотике: предње мале, средње и две задње тругластог облика. Напред се налази точак – *обрта*. Метална осовина копачке повезана је за јарам и вуку је говеда.

5.6. Пољопривредна алатка са дугим лучно повијеним сечивом причвршћеним на дугачкој држаљи која служи за кошење, као и само сечиво, назива се *коса*.

5.7. Лексемом *лопа* означава алатку са дугом облом држаљом и доњим проширеним пљоснатим делом од метала, која служи за пресицање, пребацивање земље, песка, угља и др.

5.8. Метална алатка са дрвеном дршком која служи за копање земље назива се *мати*. Деминутивним обликом *мати* именује се мала мотика која служи за окопавање баште.

5.9. Ручна алатка за сечење дрва која се састоји од дрвене држаље и металног резача назива се *секи*.

5.10. Пољопривредна метална алатка којом се жање жито и друге житарице и траве, полукружног облика са дрвеном кратком дршком зове се *ср*□*п*.

5.11. Дрвена направа окована гвожђем коју вуку говеда и која служи за сејање именована је лексемом *се*□*јалица*.

5.11.1. Двочланом лексемом *др*□*вено са*□*ндуче* означена је дрвена кутија у којој се налази семе.

5.11.2. Испод дрвог сандучета налази се покретни део помоћу којег се избацује семе именован лексемом *клиза*□*ч*.

5.11.3. Сејалица је са јармом повезана дужим дрветом које се назива *руда*□.

5.11.4. Сејалица са задње стране има један *др*□*вени то*□*чак*, са предње мањи *мета*□*лни то*□*чак*.

5.12. Сложена направа за орање земље коју вуку говеда назива се *плу*□*г*. Плуг се састоји од више делова.

5.12.1. Носач плуга који може бити и дрвени и метални, назива се *гре*□*бен*.

5.12.2. Лексемом *рални*□*к* именован је гвоздени део плуга којим се оре земља. Плуг има два раоника, леви и десни.

5.12.3. Део који држи два раоника назива се *даска*□. Раоници су са даском спојени шрафовима.

5.12.4. Део плуга који омогућава окретање раоника именован је лексемом *виљу*□*шка*.

5.12.5. За направу којом орач управља плугом у употреби је лексема *ручи*□*це*.

5.12.6. Лексема *отира*□*ч* користи се за именовање точка који води плуг и одређује ширину бразде.

5.12.7. Метални клин са заврнутим крајем о који се качи ланац који спаја плуг и јарам назива се *ку*□*ка*

5.13. Као општи назив за средство на точковима за превоз људи и робе јавља се лексема *ко*□*ла*.⁵

5.13.1. Кола са запрегом називају се *за*□*прежна ко*□*ла*.

5.13.1.1. С обзиром на то да запрегу чине говеда ова кола називају се и *гове*□*ћа кола*.

5.13.1.2. За запрежна кола са два точка у употреби је лексема *дво*□*колице*.

⁵ Основна делатност нашег информатора је израда запрежних кола, и то она која вуку говеда – тако да се велики део прикупљеног лексичког фонда односи на кола и делове кола. Називи воловска и коњска кола овде нису у употреби.

5.13.1.3. Предњи део кола којим се допрема мањи терет означен је лексемама *криву* □ *љке* или *коше* □ *рка*.

5.13.1.4. Лексемом *кару* □ *це* означавају се кола са коњском запрегом, која су се раније користила за превоз људи.

5.13.1.5. Додатак за прва кола који служи за превоз, тј. за вучу дрва назива се *влаче* □ *г*.

5.13.1.6. На прва кола, као додатак, ставља се *колесни* □ *к*, који служи за превоз цакова.

5.13.2. Комплетни предњи део кола означен је сложеном лексемом *пр* □ *ва ко* □ *ла*.

5.13.3. За означавање задњег трапа користи се, такође, сложена лексема *са* □ *дња ко* □ *ла*.

5.13.4. За рашљасте делове у првим и задњим колима јављају се називи *пре* □ *дњиуса* □ *дњикра* □ *к*. За овај део постоји и лексема *враку* □ *ље*, али се она ређе употребљава.

5.13.5. Гвоздени предмети којима се спајају дрвени делови трапа означени су термином *о* □ *ков*.

5.13.6. Главни део кола, у облику дуже мотке која спаја прва и задња кола, назива се *срчани* □ *ца*.

5.13.7. Део предњих кола за спајање са јармом је *руда* □.

5.13.8. Клин који спаја срчаницу за прва кола назива се *грудни* □ *к*.

5.13.9. На руди, испред грудника, налази се метални део на који се ставља јарам који је означен лексемом *клапу* □ *ша*.

5.13.10. Гвоздено постоље које држи клапушу назива се *стоје* □ *чка*.

5.13.11. За дрвени део на првим колима, помоћу којег се кола лакше окрећу и који напред држи патос, налазимо две лексеме: *о* □ *бртањ* или *о* □ *бртак*, мотивисане радњом окретања, тј. обртања кола.

5.13.12. Метални оков на бочним странама обртња зове се *цу* □ *г*, с тим што се овај назив чешће јавља у облику множине: *цу* □ *гови*.

5.13.13. Задњи носач патоса, односно дрво које држи осовину и налази се изнад ашлука, означен је лексемом *ја* □ *стук*, или његовим деминутивним обликом *ја* □ *стуче*.

5.13.14. Дужи гвоздени део на коме стоје точкови зове се *осови* □ *на*.

5.13.15. Оков са горње стране осовине назива се *ша* □ *јбна*.

5.13.16. Оков са доње стране осовине назива се *бле* □ *ј*.

5.13.17. Дрвени део који држи задња кола и усмерава њихову покретљивост назива се *чеврме* □. Састоји од дрвеног постоља, на средини којег се налази клин који држи осовину задњих кола, и два ступца са стране који држе терет.

5.13.18. Дрвени део над осовином означен је лексемом *ашлу* □к.

5.13.19. Дуже дрво преко крака и руде назива се *по* □*дложак*.

5.13.20. Заремење које помаже при вучи кола користи се лексема *палду* □м.

5.13.21. На задњем делу кола налази се дрвени део који се назива *опле* □н. Оплен је окован гвожђем, а на бочним странама су цугови.

5.13.22. На оплену се налазе две гвоздене алке које служе за везивање ужади, за које је у употреби назив *белчу* □г.

5.13.23. На првим и задњим колима, тј. на обртњу и оплену, налазе се удубљења у која се стављају *ступци* □, а то су дрвени делови на које се наслањају бочне стране кола.

5.13.24. Дугачак шраф на срчаници који држи срчаницу за задња кола назван је *кли* □н или *за* □*вртањ*.

5.13.25. Направа, уређај, механизам који кочи, зауставља, спречава кретање кола именована је лексемом *ко* □*чнице*.

5.13.25.1. *Осови* □на је основа кочионог система, која је у правцу задњих точкова заштићена гумом, а за задњи крак кола везује се металном шипком.

5.13.25.2. На крају осовине налази се *ви* □*нкла* која окретањем у десно кочи задња кола.

5.13.25.3. Винкла садржи *на* □*вој*, односно *лоз*.

5.13.25.4. Посебан предмет за кочење точкова је *пану* □*чица*, која је за точак причвршћена шрафовима.

5.13.26. Општи назив за округли предмет који омогућава кретање кола је *то* □*чак*.

5.13.26.1. Гвоздени обруч на точку означава се лексемом *ши* □на.

5.13.26.2. Дрвени делови испод шине точка називају се *на* □*плати*.

5.13.26.3. За означавање ексера којим је прикива шина на точку користе се три лексеме: *јексе* □р, *кли* □н, *ни* □тна.

5.13.26.4. Део којим се спајају наплати зове се *мождани* □к.

5.13.26.5. Дрвене шипке између наплата и главе точка називају се *шпи* □це.

5.13.26.5.1. Део шпице који улази у наплат је најтањи и зове се *па* □*рожак*,

5.13.26.5.2. Средишњи део шпице је дебљи и означен је лексемом *пала* □ ц.

5.13.26.6. За средишњи део точка у употреби су лексеми: *глави* □ на, *главња* □ ча и *осови* □ на. Најфреквентнији је назив *глави* □ на

5.13.26.7. Гвоздена цев у глави точка помоћу које се осовина окреће назива се *тула* □ ц.

5.13.26.8. Са спољашње стране металног дела главе точка налази се шраф, који причвршћује тулац, а означава се лексемом *му* □ тер.

5.13.26.9. Целокупни оков за точак означен је називом *гри* □ вна.

5.13.27. Странице кола сачињене од дасака називају се *кана* □ те и служе за превоз кукуруза, траве, ђубрива.

5.13.27.1. Подлога за канате означава се лексемом *душаме* □.

5.13.27.2. Ограда за канате са предње и задње стране кола зове се *калка* □ н.

5.13.27.3. Лексемом *ку* □ ке означени су метални полукружни шилци на канати за које могу да се прикаче додаци за кола.

5.13.28. Други тип бочних страница на запрежним колима су *ло* □ -*јтре* или *ро* □ жнице. Чешће се употребљава назив *ро* □ жнице.

5.13.28.1. Рожнице се састоје од два водоравна дрвета, горњег и доњег. Доње дрво се назива *по* □ дложно *др* □ во.

5.13.28.2. Водоравна дрва су испреграђена усправним дрвеним пречкама, зашиљеним при врху, за које постоје три назива: *па* □ рошци, *сту* □ пци и *шилци* □.

5.13.28.3. На предњем и задњем делу рожница налазе се *разатиња* □ чи, који растежу рожнице и учвршћују их за кола.

5.13.29. Лексемом *јара* □ м именује се дрвена направа у коју се прежу говеда кад нешто вуку.

5.13.29.1. За горњи део јарма који се налази говедима на врату у употреби је лексема *вратни* □ к.

5.13.29.2. За доњи део јарма који се налази испод врата говеда забележили смо израз *до* □ ња *поли* □ ца.

5.13.29.3. Део са спољне стране назива се *па* □ лица.

5.13.29.4. Део са унутрашње стране јарма је *ремења* □ ча.

5.13.29.5. Руду на јарму држи *кли* □ н који на врху има *за* □ врњ, којим се клин причвршћује за руду.

ТВОРБЕНО-МОТИВАЦИЈСКА АНАЛИЗА

VI

6. Лексика која чини основу овога рада може се разврстати на два творбена модела: двочлани творбени модел (придев + именица) и једночлани творбени модел (сложенице и изведенице).

6.1. Забележили смо самоседам двочланих лексема: *пр*□*вако*□*ла*, *са*□*дњако*□*ла*, *пре*□*дњикра*□*к*, *са*□*дњикра*□*к*, *до*□*њаполи*□*ца* (деловикола); *жеље*□*знакље*□*шта*, *вра*□*нцуски кљу*□*ч* (алат).

6.2. У творбеном погледу несразмерно је већи број једночланих лексема.

6.2.1. Сложених једночланих лексема је мало, што потврђују неколики примери: *белчу*□*г*, *за*□*врњ*, *колома*□*з*, *на*□*ковањ*, *по*□*дложак*.

6.2.2. Ковачка лексика обилује изведеницама, што доказује велики број изведених једночланих лексема којима се именују делови кола. Богатство изведеница огледа се у њиховим основама врло специфичне мотивације на којесе додају различити суфикси (нпр.: *главња*□*ча*, *ремења*□*ча*, *глави*□*на*, *мати*□*чица*, *рални*□*ца*, *ро*□*жнице*, *свраку*□*ља*, *се*□*јалица*, *срчани*□*ца*, *вратни*□*к*, *срудни*□*к* *мождани*□*к*).

6.3. Занимљиво је размотрити мотивационе основе за сложенице и изведенице у оквиру ковачке лексике. Као мотив номинације, у највећем броју случајева, послужила је анатомска лексика. Осим тога, називи су мотивисани и радњом, положајем, наменом коју има одређени производ, односно део кола има.

Овде ћемо се задржати на примерима који потврђују фреквентност анатомске лексике као мотивационе основе.

Вратни□*к*, назив за горњи део јарма који се налази говеду на врату, те се семантичка мотивација заснива на анатомској лексичици (врат).

Глави□*на*, *главња*□*ча*, средишњи део точка, мотивација се заснива на анатомском детаљу који се сматра најзначајнијим делом тела (глава); наведени део точка има централни значај око кога се групишу мањи делови.

Грудни□*к*, део на предњем трапу кола који их спаја са срчаницом; назив је мотивисан анатомском лексиком (груди), с обзиром на положај који овај део кола заузима (предња страна).

Мождани□*к*, део којим се спајају наплати на точку; значењски се ова лексема везује са појмовима мозак, мождани.

Ремења□*ча*, део са унутрашње стране јарма, налази се говеду поред рамена, па се семантичка мотивација заснива на тој чињеници, са фонетском променом (рамена–ремењача).

Ро□*жнице*, назив бочне стране кола, мотивисан изгледом усправних стубаца који су зашиљени при врху и подсећају на рокове.

Срчани□*ца*, назив за средишњи део кола у облику дуже мотке која спаја предњи и задњи трап мотивисан је, с обзиром на његов значај у конструкцији кола, лексемом срце.

6.3. Ковачка лексика се састоји углавном од лексема прасловенског и словенског порекла: *бу□ши, ви□ла, влаче□г, зво□жђе, грабу□ља, гре□бен, гри□вна, де□ље, дле□то, желе□зо, јара□м, ка□ли, клату□ша, кле□па, кли□н, кове□, кова□ч, кова□чница, коса□, ку□ка, лопа□та, мати□ка, на□ковања, на□плат, о□бртак, на□рожак, плу□г, по□дложак, ра□лник, ро□жнице, свраку□ље, свр□дло, секи□ра, тоци□ло, ту□лац, чу□к.*

6.4. Лексемама страног порекла именују се алат и апарати који су у домаћу средину ушли из других средина или су, у новије време, увезени из иностранства, а најчешће су то германизми, ређе мађаризми: *ашо□в, бле□ј, бормаши□на, ви□нкла, бо□нсек, либе□лало□јтре, кару□це, кесе□рму□тер, ни□тна, цу□г, ша□јбна, шва□јс апара□т, шна□јдез.* Лексеме турског порекла којима се именује алат су: *буда□к, ексе□р, ма□љ, ме□нгеле, турти□ја, чеки□ћ.*

6.5. Приметили смо да се у оквиру лексике којом се именују делови запрежних кола јавља одређени број турцизама: *ашлу□к, душаме□, јасту□к, калка□н, кана□те, палду□м, чеврме□, чиви□ја.*

VII

Лексичко-семантичка и творбено-мотивацијска анализа показује да ковачки занат има свој специфични фонд речи, који, иако у изумирању, заслужује да буде забележен.

Ковачка лексика чува архаичност овог заната, а с обзиром на то да је грађа прикупљена у малом заплањском селу, чува и своју дијалекатску обојеност.

Ако упоредимо напред изнете чињенице са војвођанском коларском терминологијом можемо закључити да има доста тога заједничког у лексичком фонду ова два блиска заната без обзира на теренску удаљеност, нарочито у вези са деловима запрежних кола.⁶ С друге стране, пак, примећујемо да војвођанску коларску терминологију одликује велики број германизма и мађаризма, док наше истраживање показује дијалекатске особености испитиване лексике. Чак су и позајмљенице фонетски модификоване и прилагођене локалном изговору.

Речник

ашлу□к м дрвени део кола непосредно изнад основе. – *Ашлу□кјенадосови□ну.*
ашо□в м гвоздено оруђе (троугластог или четвороугластог облика), насађено на дршку, које служи за риљање, копање. – *Сашо□ври□љамо, клепа□лсам*
и ашо□ви.

белчу□г м гвоздена алка кроз коју се провлачи ужад. – *Наопле□ни□мабелчу□г,*
гвозде□на а□лка куде провла□чимо коно□нци.

⁶ Гордана Вуковић, Жарко Бошњаковић, Љиљана Недељков, *Војвођанска коларска терминологија*, Филозофски факултет, Нови Сад, 1984, стр. 1–253.

бле□јмгвздениоковсадоњестранеосовине.–О□ковисподосови□нусезове□
бле□ј.

бо□нсек м тестера за метал. – Бо□нсек је тесте□ра за сече□ње гво□жђе.
бормаши□нажручнабушилицазаметал.–Бормаши□наи□мато□чак,ру□чкуза
обрта□њеимета□лнубу□шилицу,напо□стољесеста□вљагво□ђже,пакад
врти□м ру□чку бу□шилица се спу□шта на гво□жђе и пра□ви ру□пе.

буда□к м алатка за копање, која на држаљи има или само гвоздени шиљак или
шиљак и моточицу. – Клепа□л сам буда□ци.

бу□ши несвр прави рупу, пробија. – С бормаши□ну бу□шим гво□жђе.

ва□ри несвр загревати металне делове у ватри или на који други начин па их
загрејане спајати. – Гво□жђе ва□рим са шва□јс апара□т.

вила□ ж дрвено или гвоздено оруђе (са два или више парожака, кракова) за
радосена, сламеидр.–Праји□лсамви□ле,идр□венезасабира□њесе□нои
гвозде□не за ћу□бре.

виљу□шкаждеоплугакојиомогућаваокретањераоника.–Виљу□шкапокре□ће
рални□к.

ви□нкла ж део кочионог система који се налази на задњем крају осовине и
окретањемудеснокочизадњакола.–Кадсеви□нклаобр□тауде□сно,за□д-
ња ко□ла се ко□че.

влаче□г м додатак за прва кола, који служи за вучење тежих предмета, обично
дрва. – Влаче□г слу□жи за вуче□ње др□ва.

вра□ниуски кљу□ч м алатка за затезање и одвијање завртња, за регулисање
затегнутости делова каквог сложенијег предмета. – Вра□ниуски кљу□ч је
спе□цијалан кљу□ч за затеза□ње.

вратни□к м горњи део јарма који се ставља говедима на врат кад се упрегну
уплугиликола.–Де□окоји□нале□ганавра□ткадупре□гнемогове□даујара□м
зове се вратни□к.

гво□жђе с тврд метал сиве боје од кога се израђују многи предмети. – Праји□л
самра□знеала□тке одгво□жђе, одгво□жђе се сва□шта мож напра□ји.

глави□нажсредвишњидеоточка.–Глави□насепра□јиодбресто□водр□во,иу□пља
јеши□мадвана□есру□пеукоје□ула□зеишти□це.Сунтра□ињустрану□глави□на
је обло□жена с гво□жђе.

главња□ча ж в. глави□на. – Глави□ну зове□мо јо□ш и главња□ча.

гове□ђако□ласмнзапрежновозилокојеукуговеда.–Кодна□ссугове□ђако□ла,
не□мамо воло□ви.

го□зје с в. гвожђе – Неје□ла□ко да се обрађу□је го□зје.

грабу□ља ж дрвена или гвоздена алатка са једним редом зубаца, за скупљање
сена, сламе и сл. – Шта сам изнапраји□л грабу□ље за згриба□ње се□но.

гре□бенмдрвениилиметалниносачплуга.–Гре□бенјеноса□ч,мо□жедабу□де
и др□вени и мета□лни.

гри□вна ж оков у облику обруча који се ставља око точка. – Целоку□пни о□ков
за то□чак је гри□вна.

гру□дникмклинкојиспајасрчаницуипрвакола.–Срчани□цаи□манапре□да□лку

- с коју је повећана за грудник.
- даска је деопруга ко држи двараоника. – Даска држи два ралника, закоји је спојена са по два шрава.
- двоколице жмн запрежна кола на два точка. – Двоколице су на два точка.
- деље несвр обрађује дрво одсецајући делове спољашњег слоја; израђује (неки предмет) таквим начином обраде. – Дрво протреба да се деље.
- длето счелична алатка за сечење и равнање дрвета. – Дрво деље с длетом.
- доња полица доњи део јарма, који се налази говедима испод врата. – Јарма и ма и доњу полицу, она дојде на говеда испод врата.
- дрво с сировина за обраду и производњу разних предмета. – За за прежна кола на јбоље је брестово, а за јарма куново дрво.
- дуа несвр распирује вагру на којој се загрева гвожђе дувањем у мехове. – Ковач дуа меови и гази с ногу да се распри ватра.
- душаме с подница у запрежним колима. – Душаме је по длога за кана те.
- жапри несвр загрева гвожђе на високим температурама. – Ковач жапри гвожђена огњиште, нава тру. Зажарењесе користи дрвениу гаљ, који се први од буково и шљивово дрво.
- железо с в. гвожђе. – Обрађува л сам железо.
- завару је несвр спаја делове метала помоћу јаког загревања, топљења њиховог спољашњег слоја. – Заварујем гвожђе с апарат за швајсување.
- заврњ мврх клина којим се причвршћује јарам заруду. – Руђу за јарма држи клин који на вршма за врњ, с који се клин причвршћује заруду.
- завртањ м спојни клин на запрежним колима, спаја срчаницу и задња кола. – Срчаницу за са дња кола држи дугачак шрав, завртањ.
- загреванесвр чини гвожђе мекшим на високој температури. – Гвожђе прво мора да се загреје да би се обликовало.
- закову је несвр клином или нечим сличним прикуцава један предмет уз друге, окива, прикива клин. – Клин мора добро да се закове.
- запрежна кола с мн в. кола. – Највише сам праји л за прежна кола.
- са дња кола с мн задњи трап, задњи део запрежних кола. – Ово јноза ди, са дњи део су са дња кола.
- са дњи кра км рашљаста део у задњем трапу кола. – Ра шљеу са дњи део зове мо са дњи крак.
- јарма м дрвена направа у виду рама за упрезање говеда у плуг или у кола. – Јарма се праи од куново дрво и служи за кошкање краве.
- ја стук м дрвени део изнад шлука, који држи осовину кола. – Са дњи носач је ја стук.
- ја стучесв. ја стук. – Ја стук зове моја стуче, нађе галежи на тос. Јексе пр м мањи гвоздени клин, најчешће шилат при врху и са главицом на другом крају, који служи за састављање или утврђивање предмета. – Јексе при кори стим разне врсте, разне величине.
- калаи ше свр и несвр облаже/обложи, превлачи/превуче калајем. – Гвожђе мора да се калаише да не порђавеје.

ка□ли несвр повећава тврдоћу и чврстину гвожђа загревањем до високе температуреинаглимхлађењемуводи.–Гво□жђесека□лиула□днуво□дудаби било□чвр□сто, твр□до, да се по□сле не витопе□ри.

калка□н м дашчана преграда са предње и задње стране кола. – О□града за кана□те напре□д и наза□д је калка□н.

кана□те ж мн бочне стране на запрежним колима. – Кана□те су стра□не на ко□лаодда□ске,уњи□дотеру□јемоку□руз,тра□ву,ћу□бре,шњи□ве,песа□к.

кару□цежмнзапрежнакола на четири точка. – Кару□цесуко□лаукоја се мо□ж и љу□ди во□зе.

кваси□ло с мокра платнена крпа којом се кваси гвожђе. – Кваси□ло је кр□па с коју се мо□кри гво□жђе.

кесе□р м врста дрводељског ручног алата за тесање, са сечивом на једној, а дужим ушицама на другој страни, којим се удара као мотиком. – Кесе□р је ала□тка за ваде□ње јексе□ри и деља□ње др□во.

клапу□ша ж метални додатак на врху руде који омогућава да се помоћу клина причврстирудазајарам.–Мета□лниде□онапре□днару□дунакојисеста□ља јара□м зове□ се клапу□ша.

кле□на несвр кујући оштри (мотику, секиру и сл). – Клепа□л сам мати□ке, буда□ци, ашо□ви.

клиза□ч м покретни дрвени део сејалице помоћу којег се избацује семе. – Клиза□ч избацу□је се□ме.

кли□н м дрвен или метални штапић који се провлачи кроз подешене рупе ради и учвршћивања делова неког сложеног предмета; ексер којим се прикива шинанаточку.–Ру□дунајара□мдржи□кли□н.–Јексе□рскоји□сеприкову□је ши□на на то□чак зове□ се кли□н.

кље□шта с мн двокрака метална алатка за хватање или стезање различитих предмета. – Загре□јано гво□жђе се држи□ са жеље□зна кље□шта.

кова□ч м занатлија који кује и обрађује гвожђе или друге метале. – У До□њи Присја□ннеје□би□лкова□ч,има□лјекова□чусу□седносело□,одње□самја□учи□л зана□т, па по□сле сам иша□л у шко□лу зана□цку.

кова□чкара□дњажковачкарадионица.–Отвори□лсамкова□чкура□дњуусело□и ше□грта сам има□л.

кова□чкизана□т мизрадапредметаковањем, бављењековањемкао занимање. – Поче□л сам да се ба□вим с кова□чки зана□т још ко ђа□к.

кова□чница ж просторија у којој се кује метал, ковачка занатска радионица. – Го□ре у кова□чницу ми стоји□ са□в ала□т.

кове□ несвр ударцима чекића или сличног предмета даје одређени облик металу; израђује таквим радом различите предмете; бави се ковачким занатом.–Кова□чкове□позагре□јануши□нудоклеши□нанеле□гненато□чак.

ко□ла с мн запрежно возило на четири или на два точка. – По□це□ла ко□ла сам праи□л.

колесни□к м двоколица, додатак првим колима који служи за превоз цакова. – Колесни□к се ста□вља на пр□ва ко□ла, на ње□га прево□зимо □а□кови.

- колома □ з м маст за подмазивање осовина на точковима. – Колома □ з је ма □ з за подмазува □ ње гво □ жђе.
- копа □ чка ж направа за окопавање кукуруза. – Копа □ чка се често □ ји од четири мати □ ке, пре □ дња је мале □ чка, сре □ дња и две □ троу □ глатеса □ дње, напре □ дсе нала □ зи то □ чак.
- коса □ ж пољопривредна алатка са дугим лучно повијеним сечивом причвршћеним на дугачкој држаљи која служи за кошење. – Остри □ л сам ко □ се за косе □ ње.
- ко □ чнице ж мн направа, механизам који кочи, зауставља кретање кола. – Ко □ чнице су поста □ вљене на са □ дња ко □ ла.
- коше □ рка ж предњи део запрежних кола за допремање цакова. – Натова □ римо ца □ кови на коше □ рку, па а □ јт, те □ рај.
- криву □ љке ж мн део запрежних кола који иде само са предњим трапом, за довожење мањег терета, в. кошерка. – Криву □ љке и □ ду на пр □ ва ко □ ла.
- ку □ ка ж метални клин са заврнутим крајем о који се нешто качи. – На калка □ н поза □ ди и □ ма ку □ ке за које се мо □ ж прика □ чи још нешто □.
- либе □ ла ж алатка за равнање дрвених површина. – Либе □ ла слу □ жидасе др □ во ле □ по пора □ вна.
- ло □ з м в. навој. – Ви □ нкла и □ ма на □ вој, ло □ з и ко □ чи ко □ ла.
- ло □ јтре ж бочне ограде на теретним запрежним колима у облику лествица. – Ми □ ги ре □ тко ви □ камо ло □ јтре, зове □ мо ги ро □ жнице.
- лопа □ та ж алатка, оруђе са дугим, облим држаљем и и доњим проширеним пљоснатим делом од метала или дрвета, које служи за пребацивање песка, земље и других растреситих материјала. – Илопа □ те сам клепа □ л.
- мака □ зе за гво □ жђе ж мн метална алатка за држање гвожђа са две укрштене оштрице спојене осовином и постављене једна насупрот другој, са дршком подешеном за увлачење прстију. – Ужа □ рено гво □ жђе кова □ чдржи □ с мака □ зе за гво □ жђе.
- ма □ љ м дрвено или метално оруђе, велики тешки чекић. – Ма □ љ је че □ кић од две □ или не □ т ки □ ла за ру □ чну у □ потребу.
- мати □ ка ж земљорадничко железно оруђе за копање. – Мати □ ке сам клепа □ л.
- мати □ чица ж дем. од матика. – Мати □ чица сам праи □ ла за копува □ ње на при □ ку.
- ме □ м. мн. ме □ овина направа од коже за распиривање еватре. – Ме □ овису на пра □ ени од др □ вои од ко □ жу. Поста □ весена ме □ тародва □ троу □ вис. Од ме □ овидо нага □ зно др □ вои □ мала □ нацкој се вуче □ сру □ ку, асно □ гусега □ зидр □ во. Тако □ се распаљу □ јева □ траку десежа □ ригво □ жђе да би омекшиа □ ло, да кова □ чобли □ кује пре □ дмет. Гво □ жђесе ста □ вљајува □ трускље □ ишта, кова □ чду □ аме □ ови, га □ зис но □ гу.
- ме □ нгеле ж мн алат за стезање причвршћен за подлогу, стеге. – Кад гво □ жђе ста □ вим на ме □ нгеле не □ ма да мр □ дне.
- мождани □ к м део на точку којим су на плочи међусобно спојени. – На □ плати су спо □ јени с мождани □ к.
- му □ терм завртањ, шраф. – Му □ тер је шра □ вкој и причвршћу □ јетула □ ц, нала □ зисе

на глави □ ну на спо □ љну страну □.

на □ војмизолученидеомалицезавртња. – Ви □ нклаи □ мана □ војико □ чико □ ла.
на □ ковања жлезезни подметачна који се ставља оно што се кује. – На □ ковања
је тешка □ педесе т ки □ ла, и □ ма две □ ру □ пе, на њу □ се ко □ ве.

на □ платммна □ платидрвенидеоисподшинеточка. – Једа □ нна □ плати □ мадве □
ру □ пеишта □ вљасенадве □ ити □ це. Зато □ чковина пр □ вако □ лана □ платису бх33,
а на са □ дња 5х43.

натега □ ч м справа којом се натеже шина на точак. – Натгега □ чи слу □ же
занатеза □ њеиши □ не. Тре □ бадва □ др □ венанатгега □ ча, напре □ ди □ мајуиши □ пке
зака □ чене. Љу □ динатега □ чста □ венато □ чаксаиши □ нуопа □ санусасву □ сна □ гу
прити □ ску до зе □ мљу, а кова □ ч кове □ по њу □.

нате □ занесврразапиње, притисканатгега чешину. – Љу □ динате □ зуиши □ нуна
то □ чак с натгега □ чи, а кова □ ч гу кове □.

ни □ тнажзакивак, в. клин. – Тре □ баише □ сн □ тнедасеиши □ науцвр □ стизана □ плати.
о □ бртак м в. обртањ. – Ко □ ла се окре □ ћу помоћу о □ бртак.

о □ бртањ м предњи део кола који се може окретати на једну или на другу
страну. – О □ бртањ напре □ ддржи □ па □ тосипома □ жеда секо □ лаокре □ ћу.
обрта □ чмточак који покреће копачку. – Копа □ чканапре □ ди □ мато □ чакобрта □ ч.
о □ ков м метални оквир, оплата којом се опасују дрвени делови у трапу и
точкови, гвоздени предмети којима се спајају дрвени делови трапа. – На
све □ што напре □ јим по □ сле ста □ вим о □ ков.

окову □ је несвр причвршћује нешто оковом, металним оквиром или ексерима.
– Кова □ ч окову □ је ши □ ну с зво □ жђе опа □ сану.

опле □ нмдрвенидеоизнадашлука. – Опле □ нјеоко □ вансзво □ жђе, а са стра □ не
су цу □ гови.

осови □ на ж део кола на којем су смештени точкови, средишњи део точка. –
Ко □ лаи □ мајусови □ ну, кудесуто □ чкови. – Копа □ чкаи □ мамета □ лнусови □ нус
коју □ је пове □ зана за јара □ м.

о □ стри несвр чини да нешто буде оштро, бруси. – Остри □ л сам секи □ ре, но-
же □ ви.

отира □ чмточак који води плуги одређује ширину brazde. – То □ чакнапре □ дна
плу □ г се зове □ отира □ ч.

пала □ цм средишњи, дебљи део шпиге. – Шпи □ цајенавр □ та □ нка, а на среди □ ну
по □ дебела, и та □ ј се де □ о зове □ пала □ ц.

палду □ мм попречно ремење које помаже привучи кола. – Палду □ мјевр □ зан за
по □ дложак.

па □ лица ж шипка са спољне стране јарма. – Кад се кра □ веуко □ икају, ста □ весе
мета □ лне па □ лице са стра □ не.

папу □ чица ж део кочионог система који се налази на точку и зауставља га. –
Папу □ чица је за то □ чак причвр □ ићена сас ира □ вови.

па □ роужак м ужи део шпиге који улази у наплат, усправно дрво зашиљено
приврху на бочним странама кола, в. стубац. – Па □ роужакула □ зиуна □ плат,
о □ н је та □ нак при вр □. – Ро □ жнице се састо □ је од па □ роиши.

- плу□гмполопопривредно оруђе за орање земље. – Плу□ги□магре□бен, даску□, рални□к, виљу□ику, ручи□це, отира□ч и ку□ку.
- по□дложак м попречно дрво које држи стражњи крај руде. – Ду□же др□во које и□де преко кра□к и ру□ду.
- по□дложно др□во с водоравно доње дрво на бочним странама, рожницама, у који улазе ступци. – У по□дложно др□во су заби□вени па□рошици.
- подмазу□јенесврмаже коломазом гвоздени предмет с свих страна. – Гво□жђе подмазу□јем с колома□з.
- пр□вако□лас мн предњи део кола, предњи трап. – Колесни□к сету□ран пр□ва ко□ла.
- пре□дњик ра□к м рашљастидеоупрвим колима. – Пре□дњик ра□кје у пр□вако□ла.
- прикову□је несвр ковањем саставља, спаја с чим, причвршћује. – Тре□ба да прикове□м ови□ја јексе□р.
- ра□вна несвр чини равним, глатким дрво или гвожђе. – Др□во сетре□ба прве□ра□вна.
- ра□дња ж ковачка радионица. – Кад сам доша□л из во□јску отвори□л сам ра□дњу. Ђ□гсезва□ла Зана□тскакова□чко-кола□рска ра□дња, а с□гузове□моса□мо ра□дња.
- разапиња□ч м део на предњем или задњем делу рожница, којим се оне растежу и причвршћују за кола. – С разапиња□ч серо□жницерасте□јају и причвршћу□ју за ко□ла.
- рални□к м оштри метални део плуга који при орању сече земљу. – Плу□ги□ма два□ра□лника, ле□ви и де□сни, који о□ру зе□мљу.
- ре□же несвр сече гвожђе на комаде оштрим оруђем. – С бо□нсек се ре□же гво□жђе.
- ремења□ча ж део са унутрашње стране јарма, налази се говедима поред рамена. – Ремења□ча па□да гове□ду на ра□мо.
- ренде□сручни струг заравнање дрвета. – Заструга□ње др□во кори□сти м ренде□.
- ренди□шенесвр струже и иглач дрворендетом. – Др□воренди□шем патњ□г пр-а□јим кво тре□ба.
- ро□жнице ж мн бочне стране запрежних кола, са горњим и доњим водоравно постављеним дрветима и шиљастим усправним ступцима, за превоз сена. – С ро□жнице прекару□јемо се□но.
- руда□ж дугачко дрво у предњим колима на које се поставља јарам. – Јара□м се ста□ља на ру□ду.
- ручи□це ж мн део којим се управља плугом. – Плу□ги□маручи□це да ора□чупра□ља.
- са□ндуче с дрвени део сејалице у који стоји семе. – За др□вену осови□ну прико□вано је др□вено са□ндуче у које сто□ју се□ме.
- свраку□ље ж мн рашљастидео у задњим колима, в. садњик ра□к. – Са□дњик ра□к зове□мо и свраку□ље што ли□чи на свра□чи кра□ци.
- сврдло□с мн сврдлови алатка за бушење рупа. – Са сврдло□врти□м у кру□ги тако□ј пра□јим ру□пе.
- се□јалица ж дрвена направа за сејање. – Праји□л сам се□јалице зару□чну□потребу.

Се □ јалица се пра □ ји од др □ во, а лје око □ вана с гво □ жђе. Наса □ дњу страну □ и □ ма
јџда □ ндр □ венито □ чак, ана пре □ дњу ма □ лимета □ лни, на пре □ ди □ мару □ ду ско ју
јџове □ зан а ја ра □ м. Из др □ вена с □ ндуче помоћу клиза □ чсе из ба цу □ јесе □ ме.
секи □ ра ж гвоздено оруђе за сечење и тесање. – Остри □ л сам секи □ ре.
сече □ несврштрим оруђем реже гво жђе, одвајана делове. – Не је □ ла □ сно гво-
□ жђе да се сече □.

ср □ п м ручно пољопривредно оруђе у облику танког савијеног ножа с др-
шком, којим се жање. – Шта сам си на ср □ пови из на пра ји □ ли испоклања □ л,
бе □ ли све □ т.

срчани □ ца ж дуже узано дрво које спаја предњи и задњи трап кола. – Деца □
во □ ле да се во □ зе на срчани □ цу.

сте □ га ж направа којом се нешто стеже, веже да стоји чврсто, в. менгеле. – И □ -
мам и сте □ гу у кова □ чницу.

стоје □ чка ж гвоздено постоље које држи клапу шу. – Клапу □ ша стоји □ на стоје □ чку.
струже □ несвр скида неравнине са дрвета, метала, стругом или другим
оружем равна, глача. – Прве □ га ле □ по и струже □ м да буде ра □ вно.

сту □ бац м. мн. сту □ пци дрвени делови на које се ослањају бочне стране кола,
дрвени, ваљкасти подупирачи уграђени између два дрвета, шиљасти при
врху, који граде бочне стране кола, рожнице. – Ови □ ја ши ља □ ти де □ лови су
сту □ пци.

тоци □ ло с брус у облику точка који се окреће око своје осе. – Тоци □ ло се
ста □ вља на мета □ лну и ши □ пку с ру □ чку за окрета □ ње у на □ предиква □ сисе сво □ ду
да би се мета □ л мога □ л нао □ стри.

тула □ ц м гвоздена цев у осовини точка помоћу које се осовина окреће. –
Тула □ ц пома □ га да се осови □ на обр □ та.

турпи □ ја ж ручни алат од челика различитог облика са зупцима косо уре-
заним, који служи за стругање метала, дрвета и сл. – Гво □ жђе струже □ м
с турпи □ ју.

цу □ г м мн цугови метални оков на бочним странама обртња. – Цу □ гови су на
спо □ лњу стра □ ну на о □ бртањ.

чеврме □ □ с дрвени део који држи задња кола и усмерава њихову покретљивост.
– Чеврме □ и □ ма др □ вено по □ стоље, ана среди □ нусе на ла □ зикли □ нкоји држи □
осови □ ну од са □ дња ко □ ла и ши □ ма два □ сту □ пца са стра □ некоји држе □ те □ рет.

чеки □ ћ м врста оруђа од метала или дрвета које је насађено на држаље и
служиза за кивање ексера, клинова, заковање. – Чеки □ ћ је ала □ т за клепа □ ње
гво □ жђе, и □ ма ра □ зне величи □ не.

чу □ к в. чекић. – Чу □ к је ве □ лики чеки □ ћ.

ша □ јбна ж оков са горње стране осовине кола. – Осови □ на је око □ вана с о □ бе
стра □ не, и с го □ рњу и с до □ њу. О □ ков с го □ рњу страну □ је ша □ јбна.

шва □ јс апар □ телектрични апарат за варење. – Гво □ жђе завару □ јем са шва □ јс
апар □ т.

шва □ јсу јенесврвари, заварује швајс апаратом. – Деца □ мо □ ра да бе □ га ју докле
шва □ јсу јем, не ва ља □ да гле □ да ју.

шиља □ кмв. стубац. – Па □ роицизове □ моишиљци □ зато □ јитосунавр □ шиљи □.
 ши □ најгвоздени обручнаточку. – Заопасува □ њето □ чаккори □ стисеши □ на
 бро □ ј чети □ ри.
 шна □ јдез м апарат за кружно резање гвожђа. – Са шна □ јдез ре □ жем гво □ жђе
 укру □ г.
 шти □ ца ждрвенешипке између наплата и главеточка. – Заједа □ нто □ чактре □ ба
 двана □ есити □ це. Заточко □ винар □ вако □ лаити □ цесудуга □ чкети □ јесие □ сса □ -
 нтиметра, а за точко □ ви на са □ дња ко □ ла четере □ с са □ нтиметра.
 шра □ емзавргањ. – И □ мара □ зни шра □ вови, ко □ лклира □ вто □ лкоса □ нтиметра кљу □ ч.

Литература

- Вуковић, Гордана; Бошњаковић, Жарко; Недељковић, Љиљана: *Војвођанска коларска терминологија*, Филозофски факултет (Институт за јужнословенске језике), Нови Сад, 1984.
- Вујаклија, Милан: *Лексикон страних речи и израза*, Београд, 1954.
- Дешић, Милорад: *Из српскохрватске лексике*, Универзитетска ријеч, Никшић, 1990.
- Ђапић, Стеван: *Називи делова кола (Банат)*, Прилози проучавању језика, 4, Нови Сад, 1968, 203–208.
- Јовић, Надежда: *Црепуљарска лексика*, Зборник радова из пројекта „Дијалектолошка истраживања“, I (приредио др Љубисав Ћирић), Ниш, 2004, 65–91.
- Марковић, Јордана: *Говор Заплања*, СДЗБ 47, Београд, 2000.
- Милојевић, Снежана: *Лексика грнчарства*, Научни подмладак, Свеска за друштвене науке и филозофију, год. XXI, бр. 1-2, Универзитет у Нишу, Ниш, 1989, 13–23.
- Милосављевић, Тања: *Говор села Присјана (Горњег и Доњег)*, СДЗБ LVI, Београд, 2009.
- Речник српскохрватског књижевног језика*, Магица српска, књ. 1-6, Нови Сад, 1990.
- Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, САНУ, књ. 1-17, Београд, 1959–2006.
- Симоновић, др Драгољуб: *Заплање* (природа, историја, етнографија, друштвено-економски развој, породица, народне песме), Градина – Ниш, Народна књига – Београд, Етнографски институт САНУ Београд, 1982.
- Skok, Petar: *Etimologijski rečnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, JAZU, knj. I-IV, Zagreb, 1971-1974.
- Стевановић, Михајло: *Савремени српскохрватски језик*, I, Научна књига, Београд, 1981.
- Škaljić, Abdulah: *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Svjetlost, Sarajevo, 1989.

Tanja Milosavljević

BLACKSMITH LEXICON IN ZAPLANJE

Summary

The work investigates the blacksmith lexicon in Zaplanje village Donji Prisijan, Municipality of Vlasotince, Svrlijig-Zaplanje speech type. The work includes lexical-semantic and formation-motivational analysis, as well as an enclosed dictionary. The names of tools, workshops, iron products, wood products (agricultural tools, carts and part of the carts) are analysed.